

Sygn. akt II CSK 44/20

POSTANOWIENIE

Dnia 25 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

w sprawie z wniosku J. K.
przy uczestnictwie A. K.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 25 sierpnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w S.
z dnia 11 września 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od A.K. na rzecz J. K. kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta)
zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma,

w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie, zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym, bowiem, razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest, przeciż, jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

W niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej uczestnika postępowania A.K. od postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 11 września 2019 r.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący A.K. wskazał na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt.: 1), 3) i 4) k.p.c. Jak wskazano wyżej enumeratywne dookreślenie przesłanek przedsądu w art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz ich ograniczenie do czterech ma, w szczególności, zagwarantować, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie zasadne jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się środkiem wykorzystywanym w każdej indywidualnej sprawie. Wyjątkiem od tej reguły jest przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt.: 3) k.p.c., to jest nieważność postępowania, statuowana przez ustawodawcę jako okoliczność wyjątkowa, z uwagi na fakt, iż rzeczona nieważność ma związek z interesem prywatnym, konkretnym postępowaniem sądowym, które zostało dotknięte kwalifikowanymi uchybieniami. Defekt ten nie przekreśla zarazem znaczenia tej przesłanki dla interesu ogólnego, wychodząc niejednokrotnie poza ramy konkretnej sprawy. W konsekwencji, zważywszy na szczególny charakter podniesionego przez skarżącego zarzutu nieważności, a ponadto na okoliczność, że przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt.: 3) k.p.c., może wywołać najdalej idące konsekwencje dla całości postępowania sądowego, zostanie ona zbadana w pierwszej kolejności. Otóż A. K., podnosząc zarzut z art. 398⁹ § 1 pkt.: 3) k.p.c. wskazał, że postanowienie wstępne

z dnia 10 lipca 2018 r., wydane przez Sąd Rejonowy w S. zapadło w warunkach nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4) k.p.c., to jest zachodziła okoliczność, że skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa, spowodowany bezzasadną zmianą sędziego sprawozdawcy w toku postępowania przed Sądem I instancji, co miało miejsce w 2014 r. W ocenie skarżącego zmiana ta, w konsekwencji, której rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w S. zostało wydane przez SSR L.J., uchybiła w oczywisty sposób przepisom regulującym zasady zmiany sędziego w toku postępowania, to jest art. 22a § 1 pkt.: 1) i 2) ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2020, nr 365, t.j.) oraz przepisom obowiązującego wówczas Regulaminu urzędowania sądów powszechnych. Dokonana została w sposób arbitralny, bez zaistnienia sytuacji wyjątkowej determinującej dopuszczalność takiej zmiany. W dalszej kolejności skarżący wskazał, powołując się, w szczególności na art. 378 § 1 zd. 2 k.p.c., że podnoszony zarzut nieważności postępowania, z uwagi na okoliczność z art. 379 pkt 4) k.p.c. rzekomo zgłaszał na etapie rozprawy apelacyjnej, przy czym, Sąd Okręgowy w S. w żaden sposób nie odniósł się do tego zarzutu.

Odnosząc się do wskazanego przez A.K. zarzutu nieważności postępowania w pierwszej kolejności należy zauważyć, że, co do zasady, wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie może uzasadniać zarzut nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, albowiem Sąd Najwyższy, rozpatrując skargę kasacyjną nie jest władny w ramach bezpośredniej kontroli instancyjnej badać ważności (nieważności) postępowania przed sądem pierwszej instancji. Odstępstwem od tej reguły jest sytuacja, kiedy badanie takie, mające charakter pośredni jest możliwe w sytuacji, gdy skarżący w ramach drugiej podstawy kasacyjnej zarzuca sądowi drugiej instancji naruszenie art. 378 § 1 w związku z art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. W takiej jednak sytuacji wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie powinien się odwoływać do art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., a jedynie opierać o przesłankę wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., czyli oczywistą zasadność skargi w tym zakresie, z uwzględnieniem, że powołanie się na tę przesłankę zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym,

o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej już przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (tak też Sąd Najwyższy, por. postanowienie z dnia 23 maja 2014 r., II PK 30/14, nie publ.; postanowienie z dnia 21 sierpnia 2008 r., II PK 73/08, nie publ.). Tymczasem skarżący wskazał na przesłankę przedsądu dotyczącą ewentualnej nieważności postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 4) k.p.c., gdyż w jego ocenie zachodziła okoliczność, że skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa, spowodowany bezzasadną zmianą sędziego sprawozdawcy w toku postępowania przed Sądem I instancji. Mając jednak powyższe na uwadze, tak sformułowany zarzut, podniesiony w sytuacji, kiedy to Sąd Okręgowy w S. w żaden sposób się doń nie odniósł powinien przez skarżącego zostać sprowadzony do przesłanki przedsądu z art. 398 § 1 pkt 4 k.p.c. Sąd Najwyższy zauważa też, że wskazana zmiana sędziego sprawozdawcy, mająca w rezultacie wywołać ten skutek, że skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa, nastąpiła w 2014 roku, kiedy to nie obowiązywał art. 47b § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, a zastosowanie znajdował art. 323 k.p.c., przy czym nie sposób dopatrzeć się okoliczności, aby Sąd I instancji w jakikolwiek sposób uchybił temu przepisowi. Stanowi on bowiem absolutne minimum wymagane do realizacji zasady bezpośredniości. Dla ważności postępowania wymagane jest, aby przed sędziami, którzy ogłosili wyrok, odbyło się ostatnie posiedzenie przed zamknięciem rozprawy oraz aby wzięli oni udział w naradzie. Ogłoszenie wyroku przez sędziego, który nie brał udziału w ostatnim posiedzeniu przed zamknięciem rozprawy i w naradzie, skutkuje nieważnością postępowania (por.: orzeczenia Sądu Najwyższego wyrok z dnia 21 maja 2009 r., V CSK 418/08 oraz wyrok z dnia 19 stycznia 1977 r., IV CR 219/77 oraz uchwałę z dnia 22 lutego 2007 r., III CZP 160/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 7). Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w przedmiotowej sprawie. Jedynie ubocznie należy zauważyć, że przyczyny zmiany składu osobowego Sądu powinny być określone i ujawnione, ale uchybienie temu obowiązkowi nie daje stronie żadnych uprawnień procesowych, jak też nie stanowi podstawy nieważności postępowania z art. 379 pkt 4 k.p.c., (por.

postanowienie SN z dnia 10 października 2012 r., I CZ 116/12, nie publ.). W dalszej kolejności Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżący nie dowiódł w jaki sposób miałyby dojść do uchybienia przepisowi art. 22a § 1 pkt.: 1) i 2) ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Skarżący ograniczył się jedynie do sformułowania, nie podparte jakiegokolwiek argumentami merytorycznymi, wzmianki, że zmiana sędziego sprawozdawcy nastąpiła „w oczywisty sposób wbrew przepisom regulującym zasady zmiany sędziego w toku postępowania, w szczególności wbrew zasadom wyrażonym przepisem art. 22a § 1 pkt 1 i 2 usp. regulującym zasady przydziału spraw”. Przede wszystkim, zaś, A. K. nie wykazał, jaki konkretnie wpływ na wynik jego sprawy rozstrzygniętej przed Sądem II instancji miała zmiana sędziego sprawozdawcy w Sądzie Rejonowym w S.. W efekcie przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 3) k.p.c. nie odniosła skutku.

Analogiczny rezultat odniosła przesłanka z art. art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. Odnosząc się doń należy wskazać, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, że zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechującą się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. Nadto, zaakcentowanie istotności tego zagadnienia oznacza też, że ustawodawca w tym przypadku uwidacznia wyjątkowość skargi kasacyjnej, w systemie środków zaskarżenia oraz supremację Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego. W rezultacie powołanie się na tę przesłankę przedsądu, wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. dotychczasowe orzeczenia Sądu Najwyższego, np.: postanowienie z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/2018 r., niepubl.; postanowienie z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 13/2018, niepubl.; postanowienie z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, niepubl.). Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem prawnym oraz czy jest to zagadnienie istotne (por. postanowienie SN z dnia 13 lipca 2012 r., III UK 7/12, nie publ.). Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić

należy, że kwestia zaprezentowana przez skarżącego, w ramach art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. nie spełnia wymogów stawianych tej przesłance w ramach przedsądu. Sformułowane przez A. K. zagadnienie sprowadzało się do rekomendowania Sądowi Najwyższemu pytania: „czy wobec wprowadzenia dopiero w 2017 roku ustawowej zasady niezmienności składu orzekającego słuszny jest wniosek, że do tego momentu zasada ta nie obowiązywała wobec braku jej ustawowej regulacji”, przy czym powyższa regulacja ustrojowa miała zdaniem skarżącego, wobec ich wagi dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, istotne znaczenie. W ocenie Sądu Najwyższego przesłanka istotnego zagadnienia prawnego nie została przez A. K. właściwie dowiedziona. Skarżący nie zaprezentował bowiem na okoliczność jej wykazania pogłębionego jurydycznie wyводу, ograniczając się do tezy, że „tak stawiane zagadnienie prawne jawi się jako nader istotne z punktu widzenia praktyki sądowej”. Nadto rekomendowane Sądowi Najwyższemu zagadnienie nie budzi jakichkolwiek wątpliwości. Otóż nowelizacją z dnia 12 lipca 2017 r. ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych wprowadzono zmianę reguł przydziału spraw w sądach powszechnych konstytuując dwie zasady, to jest: losowego przydziału spraw (art. 47a tej Ustawy) i niezmienności składu (art. 47b przywołanej Ustawy). Regulacja ta oznacza, że powyższą nowelizacją wprowadzono ustawową ustrojową regułę, iż, zgodnie z art. 47b, ustalony skład sądu jest niezmienny. Zasada ta obowiązuje od dnia wejścia w życie powyższej noweli, a więc od dnia 12 sierpnia 2017 r. Wobec oczywistości powyższych faktów należy przyjąć, iż przesłanka istotnego zagadnienia prawnego nie została przez skarżącego wykazana.

Skarżący nie wykazał również przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4) k.p.c. Tytułem jej dowiedzenia skarżący poprzestał na stwierdzeniu, że „w świetle podnoszonych argumentów prawnych, zarówno z uwagi na nieważność postępowania, jak i ze względu na konieczność rozstrzygnięcia niewątpliwie istotnego zagadnienia prawnego, spełniona zostaje również kolejna przesłanka przyjęcia skargi do rozpoznania, w postaci jej oczywistej zasadności”. Należy zauważyć, że przesłanka oczywistej zasadności skargi koresponduje z powołaną też przez skarżącego przesłanką nieważności postępowania. Przesłanka nieważności postępowania jednocześnie jest przedmiotem oceny skargi kasacyjnej z punktu widzenia jej

oczywistej zasadności. Stwierdzenie, natomiast, że postępowanie dotknięte było nieważnością przesądza bowiem o uznaniu skargi kasacyjnej za uzasadnioną. Taka sytuacja nie miała jednak w przedmiotowej sprawie miejsca, co uprawnia do wniosku, że nie wchodzi w rachubę oczywista zasadność skargi A. K.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

jw